

Doel

- Een beeld krijgen van de ontwikkeling van Natura 2000-gebieden, hun kwaliteit en de invloed van drukfactoren. Daarvoor worden jaarlijks veldbezoeken aan deze gebieden uitgevoerd. De veldbezoeken vormen een aanvulling op de reeds bestaande monitoringssystematiek. Ze dragen daarmee bij aan het inzicht in de staat van de Natura 2000-gebieden en de mate waarin de instandhoudingsdoelstellingen gehaald worden.
- Onvoorziene ontwikkelingen in de instandhoudingsdoelen tijdig signaleren, daarmee kan mede bepaald worden of bijsturing wenselijk is.
- Bij het veldbezoek 2025 in Drentsche Aa is stilgestaan bij de habitattypen en/ of habitatrictlijnsoorten Vochtige heide (H4010A) en Heischrale graslanden (H6230). Ook is gesproken over (externe) factoren die daar invloed op (kunnen) hebben.
- Na afloop van het veldbezoek hebben voortouwnemer en terreinbeheerder overgebleven aandachtspunten gezamenlijk besproken. Deze zijn verwerkt in het verslag.

Bijlagen

- bijlage 1: Kaart met de bezochte locaties tijdens het veldbezoek.
- bijlage 2: Synthesetabel concept-NDA met inschatting van de huidige ontwikkeling

Algemeen

In opdracht van provincie Drenthe worden alle Natura 2000-gebieden in Drenthe jaarlijks bezocht. Zo kan een actueel beeld gevormd worden van de ontwikkelingen en aandachtspunten binnen de gebieden.

Tijdens dit veldbezoek zijn de N2000-doelen op de eigendommen van Staatsbosbeheer besproken en zijn enkele locaties in het N2000-gebied bezocht. Daarbij is een aantal ontwikkelingen besproken welke hieronder worden toegelicht.

BEVINDINGEN

Instandhoudingsdoelen

H4010A Vochtige heiden

Tijdens het veldbezoek is met name aandacht besteed aan de knelpunten voor de optimalisatie van het hydrologisch functioneren van het Balloërveld. Percelen die hier nog in landbouwkundig gebruik zijn hebben voortdurend verdrogend effect op het habitatype.

Ook is de belasting van meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen merkbaar. Op een deel van het perceel worden lelies geteeld met een relatief hoog water- en middelengebruik. Vanuit het perceel bij locatie 1 (figuur 1) vindt afspoeling plaats van landbouwwater richting een perceelsloot waarna het zich mengt met het water van het Smalbroekenloopje. Dit leidt tot belasting van het loopje, terwijl via de sloot tevens kwelwater uit het naastliggende, ingerichte perceel (N12.02) en iets verderop gelegen vochtige heide wordt afgevoerd.

Figuur 1 Locatie1: Links maisakker, rechts N12.02

Deze situatie belemmert de ontwikkeling van heischrale vegetaties op deze plek en langs het Smalbroekenloopje (Tichelhus). Hier liggen potenties voor de uitbreiding en herstel van habitattypen en typische soorten, zoals blijkt uit de geleidelijke uitbreiding van de klokjesgentiaan, waarop inmiddels ook eitjes van het kwetsbare gentiaanblauwtje zijn aangetroffen. De aanpak van de perceelsloot is een Natura 2000-maatregel. SBB heeft ideeën hoe dit knelpunt kan worden opgelost.

H4010A Vochtige heiden en H4030 Droge heiden

Het tweede punt van aandacht betreft de aanwezigheid van de tankgracht uit WOII op het Balloërveld. In het Natura 2000-beheerplan staat dat deze moet worden gedempt of afgedamd. Staatsbosbeheer heeft een voorstel uitgewerkt om de laagste delen van de tankgracht, zoals bij locatie 2, te dempen. Hierdoor wordt de opbolling van het grondwater weer gelijk getrokken aan het reliëf van het maaiveld, waarbij uittreding van grondwater cq ondiepe grondwaterstanden mogelijk zijn op de randen van het Balloërveld.

Figuur 2 Locatie2: Tankgracht

Dit is van belang voor de kwaliteit van de naastgelegen habitattypen Vochtige heiden (H4010) en Droge heiden (H4030). Zorgvuldig beheer, met o.a. kleinschalig plaggen, heeft hier al tot mooie ontwikkelingen geleid, zoals een gestage toename van klokjesgentiaan en voorzichtig herstel van het gentiaanblauwtje. Door de aanwezigheid van de tankgracht blijft het gebiedje nog kwetsbaar voor verdroging, wat ook negatief effect heeft op de kwaliteit van de droge heide. Vanwege de cultuurhistorische betekenis van de tankgracht is nog onzeker of en hoe deze maatregel uitgevoerd kan worden. De delen van de tankgracht hoger op het Balloërveld kunnen wel open blijven, aangezien water hier kan infiltreren naar de bodem. Op de Vijftig Bunder ligt eveneens een tankgracht en hier speelt dezelfde problematiek; een gezamenlijke aanpak voor een passende oplossing is nodig.

H6230 Heischrale graslanden en H7140A Overgangs- en trilvenen

Het N2000 gebied Drentsche Aa heeft een uitbreidingsdoelstelling voor zowel heischrale graslanden (H6230) als Overgangs- en trilvenen (H7140A). Op de flanken van het beekdal liggen potenties om deze habitattypen te herstellen, zoals langs het Rolderdiep (locatie 3). In de Osbroeken is vooral over het beheer gesproken en de botanische rijkdom van dit deelgebied (zeer positieve ontwikkelingen). Na inrichting nam de duur en frequentie van inundatie toe door het dempen van de sloten. Echter konden enkele sloten niet worden gedempt omdat deze waterafvoeren van landbouwgronden boven op de plateau. Door de verhoogde waterstanden op de beekdalflanken trad deze sloot regelmatig buiten zijn oevers waardoor de beekdalflank overstromende met dit water uit het achterland. Met als ongewenst neveneffect dat verrijking en verruiging van de vegetatie optrad.

De aanleg van een duiker voor landbouwwater (stroomopwaarts ter hoogte van de Slokkert) heeft de belasting met voedselrijk water verminderd en daarmee ook de aanvankelijke verruiging van trilvenen en laagtes na overstromingen. De verruiging is nog wel aanwezig, de verwachting is dat door het gevoerde verschalend beheer dit op termijn zal afnemen. Wel is er sprake van opslag van els over een flink oppervlak. Een groepje grotere elzen zal in de winter van 25/26 worden verwijderd en de opslag worden gemaaid. Hier is intensiever beheer nodig om de opslag goed te onderdrukken. Het knelpunt van de opslag is ontstaan doordat tijdens de inrichting de plagwerkzaamheden laat in het seizoen zijn uitgevoerd, waardoor in het voorjaar een perfect kiembed is ontstaan voor de els.

De timing in het seizoen is belangrijk voor succesvol beheer. Botanisch beheer als plaggen en maaien schuurt soms met andere belangen zoals de bescherming van broedvogels.

H91E0 Vochtige alluviale bossen beekbegeleidende bossen

Het Drentsche Aa gebied heeft enkele kleine vlakken met beekbegeleidend bos. Maatregelen voor meer bos, zoals langs het Scheebroekenloopje, leiden nauwelijks tot uitbreiding van kwalificerend habitatype. Dit heeft veel te maken met de invloed van het beekwater, waarvan de kwaliteit nog onvoldoende is. De botanische ontwikkeling blijft hierdoor achter. Bij Zeegse is het habitatype nog van goede kwaliteit, met o.a. goudveil.

Beheer

Het beheer van de heideterreinen bestaat uit begrazing met schapen, incidenteel aangevuld met maaien of chopperen. Dit is afdoende om vergrassing tegen te gaan. Met aanvullende, gerichte lokale maatregelen zijn goede resultaten bereikt voor de uitbreiding van klokjesgentiaan en het gentiaanblauwtje.

De flanken van het beekdal worden gemaaid met een voor natte terreinen aangepaste machine. Deze machine is maar beperkt beschikbaar, waardoor er soms ook beperkt gemaaid kan worden. Op sommige locaties, zoals bij locatie 3 (**Fout! Verwijzingsbron niet gevonden.**) is dan aanvullend beheer nodig. In de planning van de uitvoering wordt steeds de afweging gemaakt tussen effectiviteit en verstoring. Maaien is in het voorjaar effectiever, maar kan een verstoring van broedende vogels betekenen. De beheerder wordt hierop regelmatig aangesproken door omwonenden.

Herstelmaatregelen

Beekherstel

Op verschillende trajecten in het gebied zijn herstelprojecten uitgevoerd of in voorbereiding. Ingrepen om de hydromorfologie van de beek te herstellen vanuit KRW richtlijnen en WB21 hebben dat in eerste instantie een goede en wenselijke (natuurlijke) ontwikkeling is. Alleen overstromd de beek hierdoor vaker wat de invloed versterkt van voedselrijk water en achterblijvend slib op de omgeving van de beek. Verbetering van de waterkwaliteit is urgent omdat het hydrologisch herstel op dit moment gepaard gaat met ongewenste verrijking van de oevers, met mogelijk langdurig effect op de kwaliteit van de vegetaties.

Conclusie

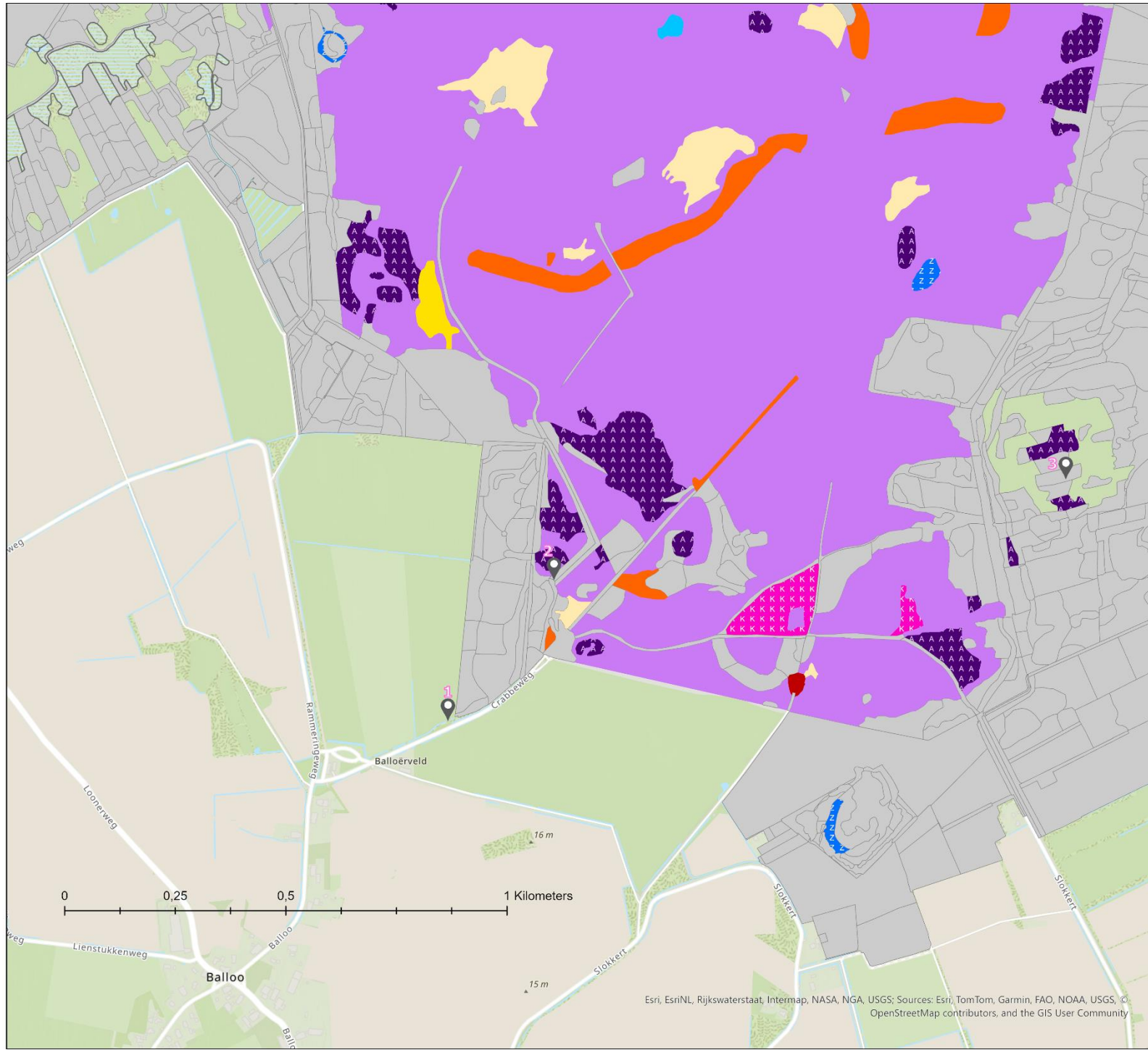
De bevindingen leiden tot het beeld dat:

- habitattypen dat gevoed wordt door grondwater reageren goed op vernattingsmaatregelen
- droge habitattypen gaan achteruit door te hoge depositiewaarden en mogelijk ook verdroging
- huidige waterkwaliteit van de beek is een knelpunt voor habitattypen onder invloed van inundaties

Accordering verslag

Dit verslag is met instemming van alle aanwezigen bij het veldbezoek en de provinciale co-lezer vastgelegd

Bijlage 1: Habitattypenkaart met de bezochte locaties

Natura 2000 Veldbezoek
Drentsche Aa

Situatie Balloërveld en
bezochte locaties

Veldbezoeken

Habitat

HABITAT_NR

- H0000, Geen habitat
- H2310, Stufzandheiden met struikhei
- H2320, Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
- H2330, Zandverstuivingen
- H3110, Zeer zwakgebufferde vennen
- H3130, Zwakgebufferde vennen
- H3160, Zure vennen
- H4010A, Vochtige heiden (hogere zandgronden)
- H4030, Droge heiden
- H5130, Jeneverbesstruwelen
- H6230, Heischrale graslanden
- H7110A, Actieve hoogvenen (hoogveenlandschap)
- H7110B, Actieve hoogvenen (heideveentjes)
- H7120, Herstellend hoogveen
- H7150, Pioniervegetaties met snavelbiezen
- H9120, Beuken-eikenbossen met hulst
- H9190, Oude eikenbossen
- H91D0, Hoogveenbossen

habitatType1

- Vochtige alluviale bossen (beekbegeleidende bossen)

Bijlage 2: Synthesetabel concept-NDA met inschatting van de huidige ontwikkeling NDA-tabel (concept) Drentsche Aa-gebied

In 2024 ingevuld door SBB en HDL. In 2025 ingevuld door SBB.

Data over vissen en kamsalamander zijn respectievelijk te vinden bij Waterschap Hunze en Aa en provincie Drenthe.

Kleurcodegebruik:

- groen: vegetatieontwikkeling is in lijn met instandhoudingsdoelstellingen;
- oranje: op basis van vegetatieontwikkeling blijkt behoud geborgd maar gewenste verbetering blijft uit;
- rood: verslechtering vastgesteld. De aanwezigheid van een restopgave wil zeggen dat de maatregelen het knelpunt niet hebben opgelost tot het punt dat er uit de vegetatiekarteringen (of andere monitoringsstromen) volgt dat de instandhoudingsdoelstellingen kunnen worden behaald.

Invulmogelijkheden:

- trend gelijk aan NDA
- trend positiever dan NDA
- trend negatiever dan NDA

Habitattypen

Habitattypen	Instandhoudingsdoelstelling		Trend oppervlakte	Trend kwaliteit	Omgevingscondities / knelpunten	Restopgave met vastgesteld maatregelenpakket?	Veldbezoek 2024 SBB Verandering t.o.v. NDA	Toelichting SBB	Veldbezoek 2024 HDL Verandering t.o.v. NDA	Veldbezoek 2025 SBB Verandering t.o.v. NDA
	Opp.	Kwal.								
Stuifzandheide met struikhei	=	>	Stabiel	Stabiel	Stikstofdepositie, Beperkte windwerking	Ja	trend gelijk aan NDA	Beheerinspanning is toegenomen om kwaliteit stabiel te houden		Zie 2024
Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	=	>	Onduidelijk	Onduidelijk	Stikstofdepositie, beperkte oppervlakte	Ja	trend gelijk aan NDA			=
Zandverstuivingen	=	=	Stabiel	Onduidelijk	Beperkt oppervlakte, stikstof, verandering in gebruik	Ja	trend gelijk aan NDA			=
Zure vennen	=	>	Afname	Onduidelijk, mogelijk verbetering	Hydrologie, stikstofdepositie	Ja	trend gelijk aan NDA			=

Habitattypen	Instandhoudingsdoelstelling		Trend oppervlakte	Trend kwaliteit	Omgevingscondities / knelpunten	Restopgave met vastgesteld maatregelenpakket?	Veldbezoek 2024 SBB Verandering t.o.v. NDA	Toelichting SBB	Veldbezoek 2024 HDL Verandering t.o.v. NDA	Veldbezoek 2025 SBB Verandering t.o.v. NDA
	Opp.	Kwal.								
Beken en rivieren met waterplanten (waterranonkels)	>	>	Onduidelijk	Onduidelijk	Vervuiling (grond)water	Ja	<			<
Vochtige heiden (hogere zandgronden)	>	>	Afname	Afname	Stikstof, hydrologie	Ja	trend gelijk aan NDA		=	=
Droge heiden	=	=	Toename	Afname	stikstofdepositie	Ja	trend gelijk aan NDA		=	=
Jeneverbesstruweel	=	>	Stabiel	Afname	Stikstofdepositie, veroudering	Ja	trend gelijk aan NDA	Verjonging zichtbaar van jeneverbessen. In het beheer is aandacht voor vrijzetten en vitaliteit jeneverbessen	=	Zie 2024
Heischrale graslanden	>	>	Toename	Stabiel	Verzuring en vermesting door stikstofdepositie, verdroging	Ja	trend gelijk aan NDA			Gelijk aan 2024
Blauwgraslanden	>	>	Toename	Stabiel	Verzuring en vermesting door stikstof, verdroging	Ja	trend gelijk aan NDA			Gelijk aan 2024
Ruigten en zomen (moerasspirea)	=	=	Toename	Stabiel	Overstroming met voedselrijk beekwater (bever en piekneerslag)	Ja	trend gelijk aan NDA	Zorgen over toename verruigde vegetatie (vooral langs de beek) met echte eutrofe soorten zoals brandnetel en braam.		Zie 2024

Habitattypen	Instandhoudingsdoelstelling		Trend oppervlakte	Trend kwaliteit	Omgevingscondities / knelpunten	Restopgave met vastgesteld maatregelenpakket?	Veldbezoek 2024 SBB Verandering t.o.v. NDA	Toelichting SBB	Veldbezoek 2024 HDL Verandering t.o.v. NDA	Veldbezoek 2025 SBB Verandering t.o.v. NDA
	Opp.	Kwal.								
Actieve hoogvenen (heideveentjes)	=	>	Onduidelijk	Onduidelijk	Hydrologie en overmatige stikstofdepositie	Ja	trend gelijk aan NDA			=
Overgangs- en trilvenen	>	>	Toename	Toename	Lokaal verdroging, verzuring en vermesting door overmatige stikstofdepositie, overstroming met voedselrijk water (bever en piekneerslag)	Ja	trend gelijk aan NDA	Zorgpunt bij erg natte jaren is de maaibaarheid van de vegetatie. Het maaien is nodig i.v.m. de hoge voedselrijkdom in het systeem		Zie 2024,2025 was wat draagkracht van de bodem gunstig, te natte delen van 2024 dit jaar wel kunnen uitvoeren.
Pioniervegetaties met snavelbiezen	=	=	Toename	Stabiel	N.v.t.	Nee	trend gelijk aan NDA			Gelijk aan 2024
Beuken-eikenbossen met hulst	=	=	Onduidelijk	Onduidelijk, mogelijk afname	Beperkte oppervlakte	Ja	trend gelijk aan NDA			=
Eiken-haagbeukenbos	>	>	Onduidelijk	Onduidelijk, mogelijk toename	Beperkte oppervlakte	Ja	trend gelijk aan NDA			=
Oude eikenbossen	=	=	Onduidelijk	Onduidelijk	Beperkte oppervlakte en stikstofdepositie	Ja	trend gelijk aan NDA			=
Hoogveenbossen	>	>	Toename	Stabiel	Beperkte oppervlakte	Ja	trend gelijk aan NDA			Gelijk aan 2024
Beekbegeleidende bossen	>	>	Toename	Afname	Verdroging, beperkte oppervlakte	Ja	trend gelijk aan NDA			Gelijk aan 2024

Habitatrichtlijnsoorten

Habitatrichtlijnsoorten	Code	Doelen voor omvang en kwaliteit leefgebied	Doel voor populatie	Ishd in bereik?	Knelpunt	Veldbezoek 2024 SBB Verandering t.o.v. NDA	Toelichting SBB	Veldbezoek 2024 HDL Verandering t.o.v. NDA	Veldbezoek 2025 SBB Verandering t.o.v. NDA
Gevlekte witsnuitlibel	H1042	=, =	=	Onduidelijk	Onvoldoende gegevens	trend gelijk aan NDA		=	=
Rivierprik	H1099	=, =	>	Nee (populatie stabiel)	Bepaalde populatie en aanwezigheid bever	? Data ligt bij Waterschap Hunze en Aa's			
Grote modderkruiper	H1145	=, =	=	Onduidelijk	Onvoldoende gegevens	? Data ligt bij Waterschap Hunze en Aa's			
Kleine modderkruiper	H1149	=, =	=	Ja	Nee	? Data ligt bij Waterschap Hunze en Aa's			
Rivierdonderpad	H1163	=, =	=	Nee	Komt niet voor	? Data ligt bij Waterschap Hunze en Aa's			
Kamsalamander	H1166	>, >	>	Ja	Nee	? Data ligt bij Waterschap Hunze en Aa's		? Data ligt bij Waterschap Hunze en Aa's	
Bever	H1337	=, =	=	Ja	Vormt zelf een knelpunt voor andere soorten en habitattypen	trend gelijk aan NDA	Toename van het aantal individuen		Zie 2024